

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу»

на тему:
«Підприємницька діяльність, як вид самозайнятості»

Виконавець:
студентка 48 групи
Кузовенкова Ірина Олегівна _____
/підпис/

Науковий керівник:
кандидат економічних наук, доцент
Клевцєвич Наталія Анатоліївна _____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В сьогоденних умовах ведення бізнесу підприємництво виступає прогресивним інститутом економіки, рушійною силою розвитку виробничих відносин та продуктивних сил, засобом підвищення ефективності та продуктивності праці, зайнятості населення, а отже, й підвищення рівня життя населення. Однак, на даний момент часу український бізнес в цілому переживає великі потрясіння. Повномасштабна агресія РФ та військові дії на території України завдали сильного удару по результатах підприємницької діяльності, що неабияк негативно позначилось на перспективах функціонування суб'єктів господарювання.

З огляду на зазначене наразі вагомим значення для стабілізації сучасного стану і забезпечення сталого розвитку малого та середнього бізнесу набуває політика державної підтримки суб'єктів даного сектору і застосування державою дієвих інструментів стимулювання їх стабільного зростання. Активне втручання представників державної влади в український бізнес з метою підтримки підприємців є вагомим критерієм як його подальшого розвитку, так і зростання макроекономічних показників в цілому. З огляду на таке положення сьогодні перед органами державної влади постає одне з першочергових завдань, яке стосується розробки та реалізації ефективної політики держави в сфері стимулювання розвитку бізнесу, зокрема створення сприятливого середовища для його підтримки та функціонування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна економічна концепція розвитку України відводить значне місце розвитку малого та середнього підприємництва, яке, у зв'язку з цим, стало об'єктом особливої уваги серед фахівців у сферах економіки та державного управління. Проблематиці розвитку малого та середнього бізнесу на сучасному етапі приділяється активна увага українських вчених, серед яких можна відзначити О. Л. Ануфрієва, Т. І. Балановську, Т. О. Біляк, В. Я. Боброва, К. В. Бондарчука, Ф. Ф. Бутинеця, З. С. Варналія, А. М. Дерун, Х. М. Дикаєву, В. В. Дикань, О. Є. Дякуновського, М. Г. Ісакова, Л. Л. Ковальську, Г. В. Кондрацьку, О. В. Котляревського, О. А. Кролевець, Н. Ю. Кубінія, Б. В. Купчак, М. В. Куцеволу, М. А. Лендел, Т. Ю. Мельник, Р. О. Мірошник, Д. С. Пілевич, Л. В. Прокопець, О. В. Роженько, Г. А. Синицину, С. Н. Соболь, Толмачову Г. Ф., О. С. Трегубова, Р. Е. Умерова, Л. М. Фокас, Н. Л. Фролову, Г. М. Христенко, А. М. Шувальського та ін. Однак, незважаючи на все зростаючу кількість праць, які висвітлюють прикладні та теоретичні аспекти цієї теми, дискусія щодо сутності підприємництва та його ролі у забезпеченні зайнятості населення зберігає свою актуальність, що певною мірою обмежує як дослідження у цій сфері, так і проведення державної політики підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних засад підприємницької діяльності як виду самозайнятості.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити ряд **завдань**:

- 1) охарактеризувати підприємництво як особливий вид діяльності;

2) розглянути підприємництво та самозайнятість як напрямок зниження безробіття;

3) з'ясувати особливості державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва в Україні;

4) проаналізувати сучасний стан розвитку малого та середнього підприємництва в Україні;

5) здійснити аналіз механізмів підтримки малого та середнього підприємництва в Україні;

6) обґрунтувати проблеми державної підтримки самостійної зайнятості населення в Україні;

7) визначити пріоритетні напрямки розвитку малого та середнього підприємництва в Україні;

8) дослідити закордонний досвід використання підприємництва в вирішенні проблем зайнятості.

Об'єктом дослідження в роботі виступає процес здійснення та державного регулювання підприємницької діяльності.

Предметом дослідження є підприємницька діяльність як вид самозайнятості.

Методи дослідження. Методичну основу роботи становлять загально-наукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання. В процесі написання роботи були використані такі дослідницькі методи, як: нормативний метод, метод ключових понять, системний аналіз та групування (під час дослідження теоретичних засад малого та середнього підприємництва); економіко-статистичний аналіз, методи вертикального та горизонтального аналізу, графічний та табличний методи (під час дослідження аналізу стану розвитку підприємництва в Україні); порівняння, наукова абстракція та узагальнення (під час обґрунтування пріоритетних напрямів державного регулювання підприємництва в Одеській області).

Інформаційна база дослідження. В процесі написання роботи використані основні положення законів України, указів і послань Президента України, постанов Верховної Ради України, постанов Кабінету Міністрів України з питань підприємницької діяльності. Також використані статистичні і аналітичні матеріали Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Одеській області. Інформаційним забезпеченням роботи стали також монографічні дослідження, підручники та навчальні посібники, періодична економічна література, Інтернет-ресурси, а також власні дослідження.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел із 78 найменувань. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 83 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 76 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 21 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи **«Теоретичні засади малого та середнього підприємництва»** розглянуто підприємництво як особливий вид діяльності, описані підприємництво та самозайнятість як напрямок зниження безробіття, з'ясовані особливості державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва в Україні.

У другому розділі **«Аналіз стану розвитку підприємництва в Україні»** проаналізований сучасний стан розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, здійснений аналіз механізмів підтримки малого та середнього підприємництва в Україні, обґрунтовані проблеми державної підтримки самостійної зайнятості населення в Україні.

У третьому розділі **«Пріоритетні напрямки державного регулювання підприємництва в Одеській області»** визначені пріоритетні напрямки розвитку малого та середнього підприємництва в Одеському регіоні, вивчений закордонний досвід використання підприємництва в вирішенні проблем зайнятості.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження зроблені наступні висновки.

1. Підприємництво, як особливий вид діяльності, – це відповідальна, ініціативна, новаторська, ризикована, законна діяльність фізичних осіб, підприємств, господарських об'єднань з організації виробництва, логістики та обігу матеріальних благ, послуг та ідей на основі ефективного залучення до процесу суспільного відтворення власних та залучених грошових, матеріальних, трудових та інтелектуальних ресурсів з метою отримання достатнього прибутку та раціонального його використання для розширення основної діяльності, поліпшення якості життя (своєї сім'ї та працівників), добробуту суспільства в цілому.

2. Сьогодні в умовах скорочення обсягів найманих працівників, загострення професійно кваліфікаційного дисбалансу структури попиту на робочу силу та її пропозиції, зростання обсягів зайнятих у неформальному секторі, підприємництво та самозайнятість виступають актуальною альтернативою безробіттю. Основні переваги підприємництва та самозайнятості для ринку праці та економіки держави полягають у: скороченні офіційного рівня безробіття в країні; зменшенні кількості безробітних в середньому класі; створенні нових робочих місць; зростанні податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів.

3. Основною метою державного регулювання підприємництва в Україні є формування сприятливого економічного середовища, яке стимулює створення, розвиток та стійку діяльність суб'єктів малого та середнього підприємництва. Державне регулювання розвитку підприємництва в Україні здійснюється шляхом: фінансової підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва; удосконалення інформаційної підтримки, пропаганди підприємницької

діяльності; підвищення ефективності функціонування інфраструктури підприємництва; формування високотехнологічного сектору і стимулювання розвитку інноваційного підприємництва та стартап-компаній у цій сфері.

4. Аналіз стану розвитку малого та середнього підприємництва в Україні в 2010-2021 роки показав, що суб'єкти малого та середнього бізнесу займають домінуючу позицію в економіці країни. Однак, слід відзначити, що за аналізований період часу кількість малих підприємств зменшилася на 10,37%, а чисельність суб'єктів середнього бізнесу – на 16,55%. Кількість фізичних осіб – суб'єктів малого бізнесу в Україні за досліджуваний період часу знизилася на 12,17%. Багато в чому, ці тенденції пов'язані з анексією Криму та військовими діями на Сході України на протязі 2014-2016 років. що В галузі середнього бізнесу зосереджена біля 46% від загальної чисельності робочої сили, а в сфері малого бізнесу – 28% всієї робочої сили. При цьому, за показником реалізації виробленої продукції і товарів, а також наданих послуг, малий та середній бізнес демонструє стійку позитивну динаміку на протязі 2010-2021 років, на нього припадає 60% всього обсягу реалізації. Російське вторгнення 2022 року призвело до того, що багато підприємств малого та середнього бізнесу припинили свою діяльність.

5. Сьогодні українською державою малий та середній бізнес розглядається в якості основи національної економіки. У зв'язку з повномасштабним вторгненням, понесеними збитками та ревокацією підприємств, український уряд запровадив різні види фінансової допомоги малому та середньому бізнесу: кредитні канікули, податкові преференції, допомога по частковому безробіттю, підтримка агробізнесу. Крім того започатковано програми державної допомоги для бізнесу в період воєнного стану, а саме: «Компенсація за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб», «Тимчасове переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів», «Єдина платформа цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу», «Урядова грантова програма для бізнесу від держави – «Робота», «Експортна діяльність», «Фінансування українських експортерів», «Доступні кредити 5-7-9%».

6. На даний момент часу проблеми державної підтримки самостійної зайнятості населення обумовлені значним впливом війни та соціально-економічної кризи, системний характер якої продукує зростання трудової міграції, високий рівень безробіття, наявний дисбаланс у структурі попиту та пропозиції робочої сили, недосконалість системи оплати праці, розвиток тіньових трудових соціально-економічних та договірних відносин. Особливої уваги питанням самозайнятості населення в Україні повинна приділяти держава, зокрема шляхом запровадження регіональних стратегій підтримки зайнятості; вдосконалення організаційно-економічного механізму взаємодії самозайнятих з місцевими органами влади.

7. На даний момент часу мале та середнє підприємництво виступає запорукою соціально-економічного зростання Одеського регіону, головним джерелом створення нових робочих місць, насичення ринку вітчизняними товарами і послугами, основою для формування середнього класу. У зв'язку з

цим, одним із пріоритетних завдань місцевих та центральних органів державної влади є створення сприятливих умов, необхідних для стабільного та ефективного розвитку сфери малого та середнього бізнесу. Сьогодні пріоритетними напрямками підтримки малого та середнього підприємництва Одеського регіону є розвиток таких видів діяльності, як сільське господарство, переробна промисловість, постачання електроенергії, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, а також тимчасове розміщування й організація харчування. Існуюча «Програма розвитку конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва в Одеській області на 2021-2023 роки» передбачає надання фінансово-кредитної підтримки суб'єктам підприємницької діяльності, ресурсне забезпечення суб'єктів підприємництва, а також інформаційне забезпечення підприємницької діяльності. В роботі розроблені рекомендації щодо розвитку малого та середнього підприємництва в Одеській області, реалізація яких сприятиме: збільшенню кількості робочих місць; створенню сприятливих умов для започаткування нових видів бізнесу; зростанню кількості малих і середніх підприємств; поліпшенню бізнес-клімату та формуванню позитивного іміджу регіону для залучення інвестицій; забезпеченню інформаційної та консультативної державної підтримки малого та середнього бізнесу.

8. Вивчення закордонного досвіду використання підприємництва в вирішенні проблем зайнятості свідчить про те, що в зарубіжних країнах з боку держави спостерігається підвищена увага до господарської діяльності підприємств малого та середнього бізнесу з огляду на їх реальний внесок у зниженні рівня безробіття та підвищення рівня добробуту населення. Тому, в Україні це має стати одним із найважливіших стратегічних напрямів діяльності національних урядових структур. При цьому для впровадження державної системи підтримки малого та середнього бізнесу в нашій державі пропонуємо застосувати американську модель регулювання підприємницької діяльності. Позитивним моментом у державній політиці регулювання малого та середнього підприємництва в Україні може стати також створення за прикладом іспанської моделі технологічних парків, центрів передачі технологій, промислових зон і полігонів, бізнес-інкубаторів, що спрямовують свою діяльність на підтримку підприємництва та стимулювання впровадження інноваційних технологій у бізнес-діяльності. Доцільно також запозичити фінську модель інноваційного підприємництва, що базується на розвиненій державній політиці підтримки наукового прогресу та наукомістких виробництв малих підприємств і тісному співробітництві малого й великого бізнесу у сфері новітніх технологій. За японським прикладом в Україні слід розвивати співробітництво малого та великого бізнесу як у сфері виробництва, так і у сфері торгівлі.

АНОТАЦІЯ

Кузовенкова І. О. «Підприємницька діяльність, як вид самозайнятості».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньою програмою професійного спрямування «Економіка та планування бізнесу», Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2023 рік.

У роботі охарактеризовано підприємництво як особливий вид діяльності, розглянуте підприємництво та самозайнятість як напрямок зниження безробіття, з'ясовані особливості державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва в Україні.

Також в роботі проаналізований сучасний стан розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, здійснений аналіз механізмів підтримки малого та середнього підприємництва в Україні, обґрунтовані проблеми державної підтримки самостійної зайнятості населення в Україні.

На науковому рівні визначені пріоритетні напрямки розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, досліджений закордонний досвід використання підприємництва в вирішенні проблем зайнятості.

Ключові слова: підприємницька діяльність, самозайнятість, державне регулювання, проблеми, зарубіжний досвід, розвиток.

ANNOTATION

Kuzovenkova I. O. «Entrepreneurship as a type of self-employment».

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and stock market activity» under the educational program of the professional direction «Economics and business planning», Odesa National University of Economics, Odesa, 2023.

The work characterizes entrepreneurship as a special type of activity, considers entrepreneurship and self-employment as a way to reduce unemployment, and elucidates the peculiarities of state regulation of the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine.

The work also analyzes the current state of development of small and medium-sized enterprises in Ukraine, analyzes the mechanisms for supporting small and medium-sized enterprises in Ukraine, substantiates the problems of state support for self-employment of the population in Ukraine.

At the scientific level, priority directions for the development of small and medium-sized entrepreneurship in Ukraine were determined, foreign experience of using entrepreneurship in solving employment problems was studied.

Key words: entrepreneurial activity, self-employment, state regulation, problems, foreign experience, development.